

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.5.127>

УДК 336.14:368.914

О. І. Вацлавський,

к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансових технологій та банківського бізнесу, Західноукраїнський національний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2029-4774>

ТЕОРЕТИКО-КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

O. Vatslavskyi,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Financial Technologies and Banking Business, West Ukrainian National University

THEORETICAL AND CONCEPTUAL PRINCIPLES OF NON-STATE PENSION PROVISION UNDER MODERN CONDITIONS

У статті досліджено теоретико-концептуальні засади недержавного пенсійного забезпечення в умовах трансформації пенсійної системи України. Обґрунтовано актуальність розвитку недержавного пенсійного забезпечення як складової багаторівневої пенсійної моделі в умовах демографічних викликів, посилення фінансового навантаження на солідарну систему та необхідності забезпечення її довгострокової стійкості.

Проаналізовано наукові підходи до трактування сутності недержавного пенсійного забезпечення, систематизовано його концептуальні характеристики та визначено місце у сучасній соціально-економічній системі. Розкрито особливості нормативно-правового регулювання й інституційної структури функціонування недержавного пенсійного забезпечення в Україні. Охарактеризовано роль недержавних пенсійних фондів, страхових компаній і банківських установ у формуванні додаткових пенсійних накопичень. Визначено стратегічне значення недержавного пенсійного забезпечення для диверсифікації пенсійних доходів і підвищення фінансової самостійності населення.

The article examines the theoretical and conceptual foundations of non-state pension provision in the context of the transformation of the pension system of Ukraine. The relevance of the development of non-state pension provision is substantiated as an important component of a multi-level pension model under conditions of demographic aging, increasing financial pressure on the solidarity pension system, and the necessity to ensure the long-term sustainability of social protection mechanisms. The study emphasizes that the modernization of the pension system requires the introduction of effective accumulative instruments capable of diversifying sources of pension income and strengthening the financial independence of citizens in retirement age.

The scientific approaches to the interpretation of the essence and economic nature of non-state pension provision are analyzed and generalized. The main conceptual characteristics of non-state pension provision are systematized, including voluntariness, long-term accumulation, institutional management of pension assets, financial responsibility of participants, and investment orientation of pension resources. The place and role of non-state pension provision within the modern socio-economic system are determined, taking into account its influence on social stability, investment development, and the functioning of financial markets.

Particular attention is devoted to the institutional and legal framework of non-state pension provision in Ukraine. The article characterizes the current regulatory support and identifies the specific features of the functioning of the key institutional participants involved in the implementation of accumulative pension mechanisms, namely non-state pension funds, insurance companies, and banking institutions. The functional advantages and distinctive features of each institutional entity in the process of forming additional pension savings are highlighted.

The strategic importance of non-state pension provision is substantiated as an instrument for increasing the efficiency of pension protection, reducing dependence on state pension payments, and ensuring a higher level of socio-economic security for the population. The article proposes the author's interpretation of non-state pension provision as an institutionally organized system of voluntary long-term accumulation and management of pension resources aimed at guaranteeing financial stability and social protection of citizens after retirement.

Ключові слова: *недержавне пенсійне забезпечення, пенсійна система, соціальний захист, недержавні пенсійні фонди, пенсійна реформа, страхові компанії, банківські установи.*

Keywords: *non-state pension provision, pension system, social protection, non-state pension funds, pension reform, insurance companies, banking institutions.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах трансформації соціально-економічної системи України особливої актуальності набуває проблема забезпечення фінансової стійкості пенсійної системи та підвищення рівня соціального захисту населення. Посилення демографічних диспропорцій, старіння населення, скорочення чисельності економічно активних громадян, трудова міграція та зростання навантаження на солідарну пенсійну систему зумовлюють необхідність пошуку альтернативних механізмів формування

пенсійних доходів. За таких умов важливого значення набуває розвиток недержавного пенсійного забезпечення як складової багаторівневої пенсійної моделі, що сприяє диверсифікації джерел пенсійного забезпечення та підвищенню фінансової самостійності громадян.

Попри наявність нормативно-правового підґрунтя функціонування системи недержавного пенсійного забезпечення, її розвиток в Україні залишається недостатнім через низький рівень довіри населення до фінансових інституцій, обмежену участь громадян у накопичувальних пенсійних програмах, недостатню фінансову обізнаність та недосконалість механізмів державного регулювання. Це зумовлює необхідність поглибленого дослідження теоретико-концептуальних засад недержавного пенсійного забезпечення, визначення його сутності, функцій, інституційної структури та ролі у забезпеченні довгострокової стійкості пенсійної системи України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню теоретичних і практичних аспектів функціонування системи недержавного пенсійного забезпечення присвячено праці багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців. Вагомий внесок у формування теоретичних засад пенсійного забезпечення та розвитку накопичувальних пенсійних механізмів здійснили В. Базилевич, Е. Лібанова, О. Кириленко, І. Луніна, С. Юрій, В. Опарін, та В. Федосов. У працях зазначених учених досліджено економічну сутність пенсійного забезпечення, механізми реформування пенсійної системи, фінансові аспекти функціонування пенсійних фондів та роль накопичувального компонента у забезпеченні соціальної стабільності держави.

Питання розвитку недержавного пенсійного забезпечення, функціонування недержавних пенсійних фондів та інституційних особливостей накопичувальної системи розглядали О. Трейтак, Р. Підлипна, Л. Діденко, Н. Ткаченко, Я. Шимко, М. Марич та А. Шупер. Науковцями обґрунтовано необхідність розвитку недержавного пенсійного забезпечення як складової багаторівневої пенсійної системи, визначено переваги

добровільного пенсійного накопичення та досліджено проблеми державного регулювання діяльності фінансових інституцій у цій сфері.

Окрему увагу сучасні дослідники приділяють питанням фінансової стійкості пенсійної системи в умовах демографічних змін, трудової міграції та економічної нестабільності. Зокрема, Е. Лібанова, І. Луніна, Т. Мединська та А. Павловський акцентують увагу на необхідності посилення ролі накопичувальних пенсійних механізмів і диверсифікації джерел пенсійних доходів населення.

Водночас, незважаючи на значну кількість наукових праць, недостатньо дослідженими залишаються питання теоретико-концептуального обґрунтування сутності недержавного пенсійного забезпечення, визначення його місця у структурі сучасної пенсійної системи та ролі у забезпеченні довгострокової фінансової стійкості держави. Це зумовлює необхідність подальших наукових досліджень у даному напрямі.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження теоретико-концептуальних засад недержавного пенсійного забезпечення, визначення його економічної сутності, інституційних особливостей та ролі у забезпеченні фінансової стійкості пенсійної системи України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Недержавне пенсійне забезпечення посідає важливе місце в структурі сучасної пенсійної системи, виступаючи механізмом добровільного формування додаткових пенсійних накопичень та диверсифікації джерел пенсійного доходу населення. Його функціонування базується на взаємодії економічних, правових та інституційних механізмів, спрямованих на акумулювання фінансових ресурсів для забезпечення матеріальної підтримки громадян після завершення трудової діяльності.

Для комплексного розуміння сутності та функціонального призначення недержавного пенсійного забезпечення доцільно розглядати його в контексті загальної архітектури національної пенсійної системи. Такий підхід дає змогу визначити його роль як складової багаторівневої моделі пенсійного

забезпечення, орієнтованої на підвищення фінансової стійкості системи та ефективності реалізації пенсійних механізмів.

Відповідно до законодавчо визначених засад функціонування пенсійної системи України, закріплених Законом України «Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування», національна модель пенсійного забезпечення має трирівневу структуру. Вона поєднує солідарний, накопичувальний та добровільний недержавний рівні, що забезпечує комплексний підхід до формування пенсійних прав громадян і створює інституційні передумови для підвищення ефективності пенсійного забезпечення в умовах сучасних соціально-економічних трансформацій (рис. 1).

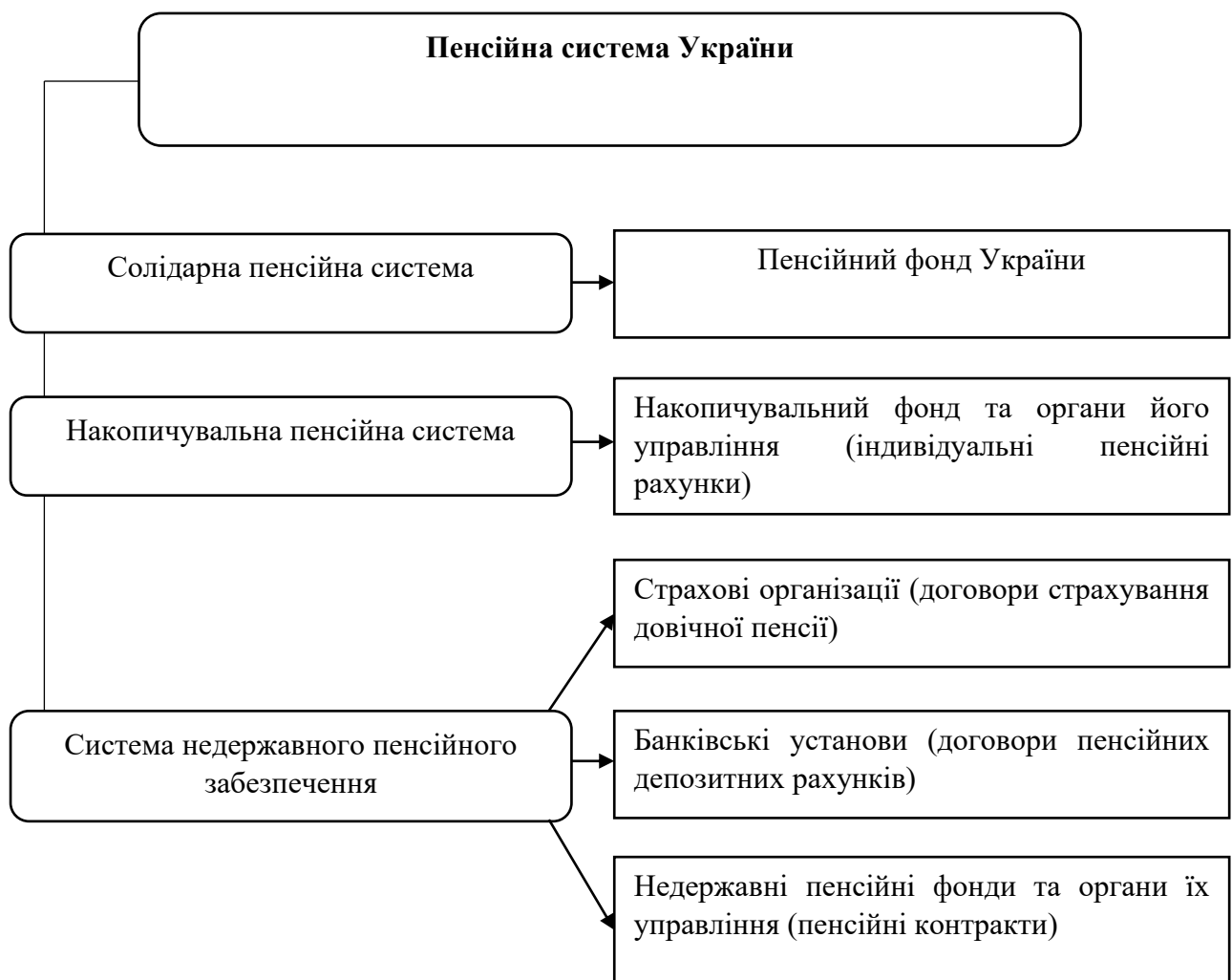

Рис. 1 Структура пенсійної системи України

Джерело: сформовано на основі [9]

Пенсійна система України функціонує як трирівнева модель, кожен елемент якої виконує окрему соціально-економічну функцію. Перший рівень представлений солідарною системою загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, економічна сутність якої полягає у перерозподілі фінансових ресурсів між працюючим населенням і пенсіонерами на засадах міжпоколінної солідарності. Її функціонування забезпечується централізованим акумулюванням страхових внесків у Пенсійному фонді України. Другий рівень охоплює накопичувальну систему загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, що базується на персоніфікованому обліку внесків та формуванні індивідуальних пенсійних накопичень, розмір яких залежить від обсягу внесених коштів і результативності їх інвестування. Третій рівень становить система недержавного пенсійного забезпечення, заснована на принципах добровільності, довгострокового накопичення та фінансової самостійності учасників, яка забезпечує формування додаткових джерел пенсійного доходу та сприяє диверсифікації пенсійного забезпечення.

Наукове осмислення сутності недержавного пенсійного забезпечення характеризується різноманітністю підходів, що зумовлено його комплексною соціально-економічною природою. У сучасному науковому дискурсі воно розглядається як інститут соціального захисту, механізм довгострокового інвестування фінансових ресурсів та інструмент формування індивідуальних пенсійних гарантій. Така багатогранність свідчить про необхідність уточнення його економічного змісту та функціонального призначення. В умовах сучасних соціально-економічних трансформацій особливої актуальності набуває систематизація наукових підходів до трактування недержавного пенсійного забезпечення та обґрунтування концептуальних засад його подальшого розвитку як важливого чинника підвищення фінансової стійкості пенсійної системи.

Зокрема Р. Пікус та О. Трейтак визначають недержавне пенсійне забезпечення як «складову багаторівневої пенсійної системи, що функціонує

на засадах добровільної участі громадян у формуванні додаткових пенсійних накопичень» [1]. Такий підхід акцентує увагу на його ролі як додаткового механізму пенсійного забезпечення, покликаного доповнювати обов'язкові державні форми пенсійного страхування.

У цьому контексті, ключовою ознакою недержавного пенсійного забезпечення є добровільність участі, яка створює умови для формування індивідуальних пенсійних накопичень та посилення особистої відповідальності за майбутній рівень пенсійного доходу. Водночас його функціональне значення виходить за межі накопичувальної складової, оскільки воно сприяє диверсифікації джерел пенсійного забезпечення, зменшенню навантаження на солідарну систему та підвищенню фінансової стійкості пенсійної системи в цілому. Це дає підстави розглядати недержавне пенсійне забезпечення як важливий інструмент модернізації пенсійних відносин.

Поряд із функціональним підходом у науковому дискурсі поширеним є інституційно-правове трактування недержавного пенсійного забезпечення, яке акцентує увагу на нормативних засадах його функціонування та особливостях суб'єктного складу. Зокрема, Т. Мединська та І. Бондарюк розглядають його як «організаційно впорядковану систему пенсійних відносин, реалізація якої забезпечується через діяльність спеціалізованих фінансових інституцій, уповноважених здійснювати акумулювання, облік та управління пенсійними накопиченнями» [2, с. 313], що підкреслює визначальне значення нормативно-правового регулювання для забезпечення стабільності функціонування системи та захисту прав її учасників. Інституційне середовище недержавного пенсійного забезпечення охоплює недержавні пенсійні фонди, страхові компанії та банківські установи, діяльність яких регламентується чинним законодавством. Саме взаємодія цих суб'єктів формує організаційну основу реалізації механізмів добровільного пенсійного накопичення та визначає потенціал розвитку недержавного пенсійного забезпечення в Україні.

Окремий напрям наукового осмислення недержавного пенсійного забезпечення пов'язаний із дослідженням його соціальної значущості та впливу на ефективність пенсійних реформ. У межах цього підходу А. Павловський розглядає «недержавне пенсійне забезпечення не лише як фінансово-економічний механізм накопичення пенсійних ресурсів, а як важливий елемент забезпечення соціальної стабільності та суспільної довіри до трансформаційних процесів у пенсійній сфері» [3].

Соціальна значущість недержавного пенсійного забезпечення проявляється у формуванні довгострокової фінансової відповідальності громадян за власне пенсійне майбутнє. Розвиток добровільних накопичувальних механізмів сприяє підвищенню рівня фінансової культури населення, посиленню економічної активності та зниженню залежності від державних пенсійних виплат, що особливо актуально в умовах трансформації пенсійної системи.

Вагоме місце у науковому дискурсі посідає накопичувальний підхід, у межах якого недержавне пенсійне забезпечення розглядається як складова системи довгострокового пенсійного накопичення. Зокрема, М. Марич та А. Шупер акцентують увагу на його фінансово-економічній природі, пов'язуючи ефективність функціонування із формуванням персоніфікованих пенсійних ресурсів та індивідуальною участю громадян у накопиченні пенсійного капіталу [4]. У цьому контексті недержавне пенсійне забезпечення постає не лише механізмом додаткового соціального захисту, а й інструментом довгострокового фінансового планування, що сприяє розвитку культури заощаджень і зміцненню фінансової самостійності населення.

У сучасних наукових дослідженнях окремо підкреслюється стратегічне значення недержавного пенсійного забезпечення у трансформації національної пенсійної системи. Так, Г. Писаревська визначає його як «один із ключових інструментів модернізації пенсійних відносин, здатний забезпечити структурне оновлення механізмів пенсійного забезпечення

відповідно до сучасних соціально-економічних викликів» [5, с. 200]. Такий підхід акцентує увагу на його ролі у формуванні багаторівневої пенсійної моделі, орієнтованої на диверсифікацію джерел пенсійного доходу та підвищення фінансової стійкості системи.

Водночас значення недержавного пенсійного забезпечення виходить за межі суто соціальної функції. Акумуляовані пенсійні активи формують потенційне джерело довгострокових інвестиційних ресурсів, що створює додаткові передумови для економічного розвитку та посилення фінансової стабільності держави.

Узагальнення наукових підходів дає підстави стверджувати, що сутність недержавного пенсійного забезпечення не обмежується окремими правовими, інституційними чи фінансовими характеристиками (рис. 2). Його доцільно розглядати як багатофункціональну соціально-економічну категорію, що інтегрує механізми соціального захисту, довгострокового накопичення та фінансового забезпечення пенсійних гарантій населення.

Запропоноване в рис. 2 трактування недержавного пенсійного забезпечення дає змогу виокремити його ключові сутнісні характеристики. Насамперед воно ґрунтується на принципі добровільності, що забезпечує самостійність громадян у формуванні додаткового пенсійного капіталу. Водночас його функціонування базується на накопичувальному механізмі, орієнтованому на довгострокове акумулювання та інвестування фінансових ресурсів. Соціальна спрямованість недержавного пенсійного забезпечення проявляється у створенні додаткових пенсійних гарантій, тоді як його макроекономічне значення полягає у формуванні внутрішніх інвестиційних ресурсів і розвитку фінансового ринку.

Таким чином, недержавне пенсійне забезпечення доцільно розглядати як важливий соціально-економічний інститут, що поєднує інтереси громадян, держави та фінансового сектору. Його багатофункціональний характер зумовлює стратегічне значення у модернізації пенсійної системи України та актуалізує необхідність удосконалення теоретико-концептуальних засад його розвитку.

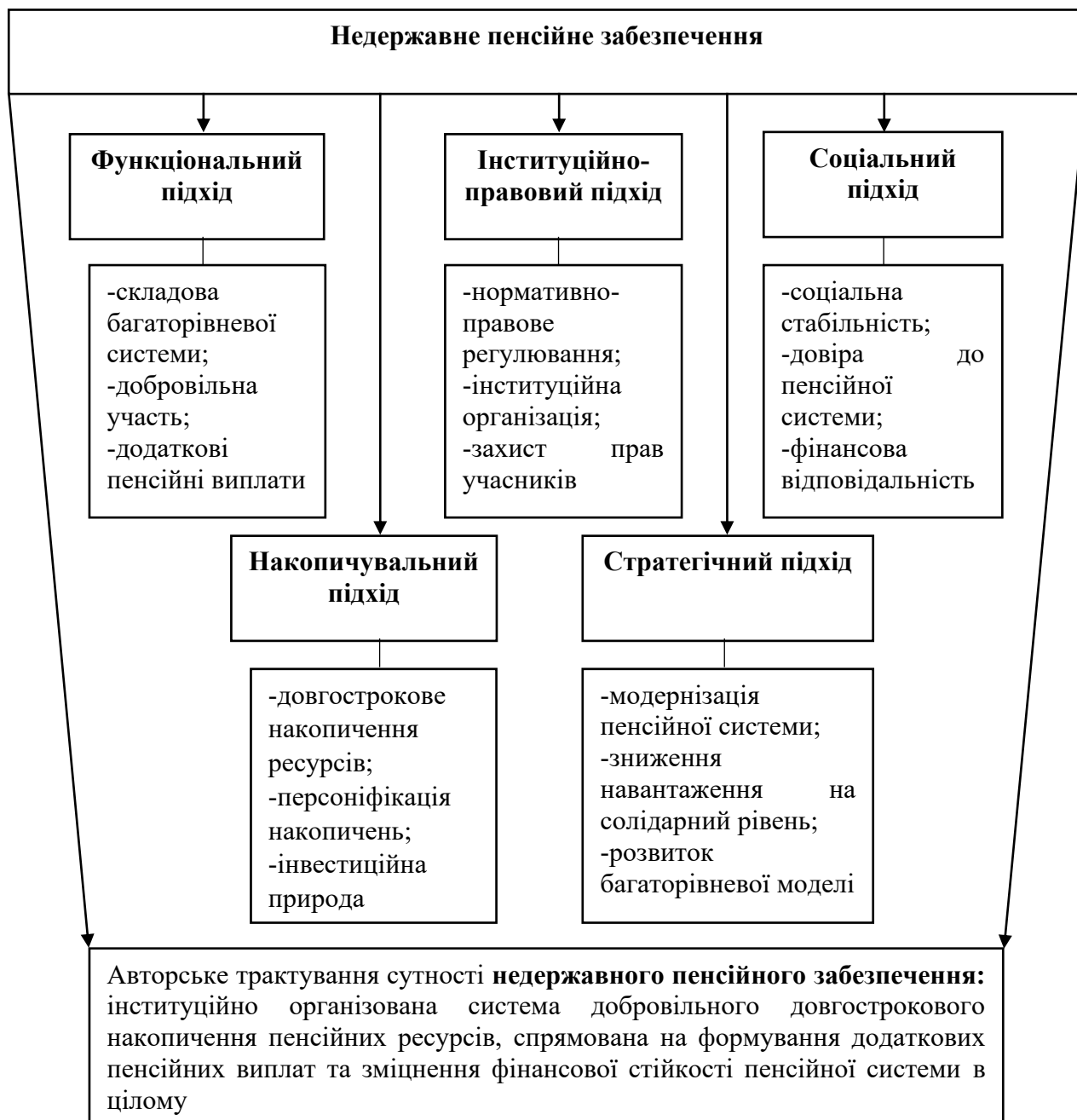

Рис. 2 Систематизація підходів до розуміння сутності недержавного пенсійного забезпечення

Джерело: сформовано на основі [1-5]

Ефективне функціонування системи недержавного пенсійного забезпечення потребує належного нормативно-правового забезпечення, яке визначає організаційні засади її функціонування, регламентує діяльність суб'єктів системи та гарантує захист прав учасників. Базову правову основу становлять конституційні норми, що закріплюють право громадян на соціальний захист [6]. Спеціальне законодавство деталізує порядок

функціонування недержавних пенсійних фондів, адміністраторів, компаній з управління активами та інших учасників системи [7], а стратегічні документи державного рівня визначають концептуальні орієнтири реформування пенсійної системи на засадах поєднання солідарних, накопичувальних і недержавних механізмів [8; 9].

Концептуальною особливістю недержавного пенсійного забезпечення є його добровільний характер та орієнтація на персоніфіковане накопичення пенсійного капіталу. На відміну від солідарної системи, яка базується на перерозподілі фінансових ресурсів, воно створює умови для індивідуального пенсійного планування та диверсифікації джерел пенсійного доходу.

Реалізація недержавного пенсійного забезпечення здійснюється через систему спеціалізованих фінансових інституцій, до якої належать недержавні пенсійні фонди, страхові компанії зі страхування життя та банківські установи. Їх діяльність спрямована на акумулювання, управління та використання пенсійних активів, формуючи організаційне підґрунтя функціонування накопичувальних механізмів. Інституційна структура недержавного пенсійного забезпечення, представлена на рис. 3, відображає взаємодію основних суб'єктів системи та розподіл їх функцій щодо акумулювання, інвестування і збереження пенсійних ресурсів, що забезпечує формування додаткового пенсійного доходу населення.

Ключове місце в системі недержавного пенсійного забезпечення займають недержавні пенсійні фонди як основні інститути акумулювання та примноження пенсійних накопичень громадян. Їх функціонування ґрунтується на договірних засадах, що забезпечує правову визначеність порядку здійснення внесків, формування пенсійних активів і реалізації права учасників на отримання пенсійних виплат. Такий механізм сприяє персоніфікації пенсійних прав та створює належні умови для довгострокового накопичення пенсійного капіталу.

Рис. 3 Інституційна структура функціонування недержавного пенсійного забезпечення

Джерело: сформовано на основі [7]

Специфіка діяльності недержавних пенсійних фондів полягає в індивідуалізованому обліку пенсійних внесків, які обліковуються як зобов'язання перед конкретними учасниками, що підвищує прозорість системи та посилює захист пенсійних активів. Водночас важливою функціональною ознакою цих інституцій є інвестування акумульованих коштів з метою отримання інвестиційного доходу, що забезпечує приріст пенсійного капіталу та підвищує потенційний рівень майбутнього пенсійного забезпечення.

Додатковою перевагою недержавних пенсійних фондів є гнучкість механізмів пенсійних виплат, що дозволяє адаптувати форми отримання накопичених коштів до індивідуальних потреб учасників. Отже, недержавні пенсійні фонди виступають визначальним інституційним елементом системи

недержавного пенсійного забезпечення, поєднуючи функції акумулювання внесків, управління активами та організації виплат. Їх діяльність забезпечує реалізацію накопичувального принципу пенсійного забезпечення, сприяє підвищенню фінансової самостійності населення та формує передумови для зміцнення фінансової стійкості пенсійної системи України в умовах її трансформації [10, с. 256].

Разом із тим сучасна система недержавного пенсійного забезпечення не обмежується діяльністю недержавних пенсійних фондів, а характеризується інституційною багатокomпонентністю, що передбачає участь різних фінансових посередників у формуванні пенсійних накопичень. Особливе місце в цій структурі посідають страхові компанії зі страхування життя, які поєднують механізми довгострокового накопичення з інструментами страхового захисту, розширюючи функціональні можливості пенсійного забезпечення.

Специфіка їх діяльності полягає у реалізації пенсійних програм через договори пенсійного страхування життя, що інтегрують накопичувальну, інвестиційну та захисну складові. Такий підхід забезпечує не лише формування додаткового джерела доходу після завершення трудової діяльності, а й фінансовий захист у разі настання передбачених договором страхових випадків. Важливою характеристикою цих механізмів є персоніфікований облік внесків, що підвищує прозорість накопичувального процесу та посилює індивідуальну відповідальність учасників за майбутній рівень пенсійного забезпечення.

Фінансовою основою діяльності страхових компаній у цій сфері виступають страхові резерви, сформовані за рахунок внесків учасників та призначені для виконання майбутніх зобов'язань щодо пенсійних виплат. На відміну від недержавних пенсійних фондів, де кошти обліковуються як пенсійні активи учасників, у страхових компаніях вони функціонують у формі страхових резервів, що визначає особливості управління ресурсами та механізмів державного нагляду.

Суттєвою перевагою страхових компаній є гнучкість пенсійних програм, яка проявляється у можливості застосування різних форматів пенсійних виплат, зокрема довічних анuitетів, строкових виплат та інших форм, адаптованих до індивідуальних потреб учасників. Водночас ефективність функціонування цього інституту значною мірою залежить від результативності інвестиційної політики, оскільки саме інвестування резервів забезпечує приріст накопичених коштів і визначає потенційний рівень майбутніх виплат [11, с. 158].

Таким чином страхові компанії виступають важливим інституційним елементом системи недержавного пенсійного забезпечення, поєднуючи накопичувальну, інвестиційну та стабілізаційну функції. Їх діяльність сприяє диверсифікації пенсійних механізмів, розширенню можливостей пенсійного вибору та формуванню передумов для розвитку фінансово стійкої багаторівневої пенсійної системи України.

Водночас ефективне функціонування системи недержавного пенсійного забезпечення забезпечується не лише діяльністю спеціалізованих фінансових інститутів, а й участю банківських установ, які формують альтернативні механізми накопичення пенсійного капіталу. Їх роль зумовлена здатністю забезпечувати надійне збереження фінансових ресурсів та пропонувати доступні інструменти довгострокового заощадження.

Участь банків у системі недержавного пенсійного забезпечення реалізується через механізми добровільного накопичення коштів на спеціалізованих депозитних рахунках. На відміну від недержавних пенсійних фондів і страхових компаній, діяльність банків ґрунтується на класичних депозитних договорах, що забезпечують зрозумілість і доступність таких фінансових продуктів для широкого кола населення. Це сприяє підвищенню рівня довіри до накопичувальних інструментів та стимулює залучення громадян до процесу формування додаткових пенсійних заощаджень.

Важливою характеристикою банківських механізмів є персоніфікований характер накопичень, за якого вкладник зберігає право

власності на кошти та здійснює безпосередній контроль за їх рухом. Такий підхід забезпечує прозорість фінансових відносин і створює чіткі правові гарантії для учасників. Водночас пенсійні накопичення в банківських установах мають форму депозитних коштів, що визначає їх нижчий рівень ризику порівняно з інвестиційними механізмами недержавних пенсійних фондів чи страховими резервами страхових компаній, хоча й обмежує потенціал довгострокового приросту капіталу.

Функціональні можливості банківських установ у сфері пенсійного забезпечення є більш обмеженими, оскільки вони переважно орієнтовані на повернення накопичених коштів разом із процентним доходом після завершення строку дії договору. Це знижує гнучкість таких інструментів у порівнянні зі складними пенсійними програмами, які передбачають анuitетні чи довічні виплати. Разом із тим банківські установи мають низку суттєвих переваг, серед яких високий рівень ліквідності активів, розвинена інфраструктура фінансового обслуговування та наявність механізмів державного гарантування вкладів. Це робить банківські інструменти особливо привабливими для осіб, орієнтованих на консервативні форми накопичення та мінімізацію фінансових ризиків.

Отже, недержавне пенсійне забезпечення функціонує через взаємодію ключових інституцій – недержавних пенсійних фондів, страхових компаній та банківських установ, які забезпечують накопичення, інвестування і збереження пенсійних активів, а також реалізацію пенсійних програм. Результатом їх діяльності є формування додаткового пенсійного доходу населення, підвищення рівня фінансової стабільності громадян та диверсифікація системи пенсійного захисту.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Таким чином, проведене дослідження дозволило поглибити наукове розуміння сутності недержавного пенсійного забезпечення як важливої складової сучасної пенсійної системи України. В умовах посилення демографічних диспропорцій, фінансових обмежень солідарного пенсійного

механізму та зростання соціально-економічної нестабільності особливого значення набуває розвиток накопичувальних форм пенсійного забезпечення, здатних посилити рівень соціальної захищеності населення та фінансову стійкість пенсійної системи загалом.

Недержавне пенсійне забезпечення доцільно розглядати не лише як механізм добровільного формування додаткових пенсійних виплат, а як соціально-економічний інститут, що поєднує фінансові, інституційні та правові елементи управління довгостроковими ресурсами. Його функціонування ґрунтується на принципах добровільності, персоніфікації накопичень, інвестиційної дохідності та відповідальності суб'єктів системи, що забезпечує відмінність від солідарних механізмів пенсійного забезпечення.

Водночас ефективний розвиток недержавного пенсійного забезпечення потребує узгодженої взаємодії недержавних пенсійних фондів, страхових компаній, банківських установ і держави, оскільки саме інституційна збалансованість створює передумови для диверсифікації фінансових інструментів, підвищення довіри населення та формування довгострокових інвестиційних ресурсів економіки.

За сучасних умов розвиток недержавного пенсійного забезпечення слід розглядати як одну з ключових передумов модернізації пенсійної системи України, посилення її фінансової збалансованості та забезпечення належного рівня матеріального добробуту населення у майбутньому. Подальші наукові розвідки мають бути спрямовані на пошук ефективних механізмів стимулювання участі населення у добровільних накопичувальних програмах і вдосконалення інституційного середовища функціонування недержавного пенсійного забезпечення.

Література

1. Пікус Р., Трейтяк О. Перспективи розвитку недержавного пенсійного забезпечення в Україні. Економіка та суспільство. 2024. № 59. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-17>
2. Мединська Т. В., Боднарюк І. Л. Недержавне пенсійне страхування в Україні: стан, перспективи розвитку і особливості оподаткування. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice. 2014. № 2(13). С. 310–318.
3. Павловський А. Пенсійне забезпечення в Україні: проблеми реформування. Економіка та суспільство. 2025. № 75. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-75-6>
4. Марич М., Шупер А. Перспективи розвитку недержавного пенсійного забезпечення в Україні. Економіка та суспільство. 2021. № 31. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-31-1>
5. Писаревська Г. І. Пенсійне забезпечення в Україні: сучасні тенденції та напрями розвитку. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2024. Том 9. № 2. С. 197–201.
6. Конституція України : Основний закон України / Верховна Рада України. 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 01.05.2026).
7. Про недержавне пенсійне забезпечення Закон України від 09 лип. 2003 р. № 1057–IV / Верховна Рада України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15#Text> (дата звернення: 01.05.2026).
8. Про основні напрями реформування пенсійного забезпечення в Україні : Указ Президента України від 13.04.1998 № 291/98. Офіційний вісник України. 1998. № 15. Ст. 569. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/291/98#Text> (дата звернення: 01.05.2026)
9. Про основні напрями реформування системи пенсійного забезпечення населення України: Послання Президента України до Верховної Ради та Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2001 р. № 1

14/1349. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n1_14100-01#Text (дата звернення: 01.05.2026).

10. Sysoieva, A. Pukas, Z. Pushkar, S. Radynsky, N. Yushchenko and O. Vatslavskiy. Information Support of Social Audit, 2022 12th International Conference on Advanced Computer Information Technologies (ACIT), pp. 255-260, 2022.

11. Федорович І. М., Вацлавський О. І. Інноваційні технології у модернізації фондів соціального страхування. *Таврійський науковий вісник*. 2025. Серія: Економіка, (23). С. 151-160. <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2025.23.17>

References

1. Pikus, R. and Treitiak, O. (2024), “Perspectives for the development of non-state pension provision in Ukraine”, *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 59. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-17>.

2. Medynska, T.V. and Bodnariuk, I.L. (2014), “Non-state pension insurance in Ukraine: status, development prospects and taxation features”, *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, vol. 2(13), pp. 310–318.

3. Pavlovskiy, A. (2025), “Pension provision in Ukraine: problems of reform”, *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 75. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-75-6>.

4. Marych, M. and Shuper, A. (2021), “Perspectives for the development of non-state pension provision in Ukraine”, *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 31. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-31-1>.

5. Pysarevska, H.I. (2024), “Pension provision in Ukraine: current trends and directions of development”, *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky*, vol. 9, no. 2, pp. 197–201.

6. The Verkhovna Rada of Ukraine (1996), The Law of Ukraine “The Constitution of Ukraine”, Available at:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
(Accessed 01 May 2026).

7. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), The Law of Ukraine “On Non-State Pension Provision”, Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15#Text> (Accessed 01 May 2026).

8. President of Ukraine (1998), Decree “On the Main Directions of Pension Reform in Ukraine”, Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/291/98#Text> (Accessed 01 May 2026).

9. President of Ukraine (2001), “Message of the President of Ukraine to the Verkhovna Rada and Cabinet of Ministers of Ukraine “On the Main Directions of Reforming the Pension System of the Population of Ukraine”, Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n1_14100-01#Text (Accessed 01 May 2026).

10. Sysoieva, A., Pukas, Z., Pushkar, S., Radynskyy, N., Yushchenko, O. and Vatslavskyi, O. (2022), “Information Support of Social Audit”, 2022 12th International Conference on Advanced Computer Information Technologies (ACIT), pp. 255–260.

11. Fedorovych, I.M. and Vatslavskyi, O.I. (2025), “Innovative technologies in the modernization of social insurance funds”, *Tavriiskyi naukovi visnyk. Seria: Ekonomika*, vol. 23, pp. 151–160. <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2025.23.17>.

Отримано редакцією журналу / Received: 11.05.26

Прорецензовано / Revised: 21.05.26

Дата публікації / Published: 26.05.26